

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.3, oktober 2013

Indledningen er redigeret af Holger Berg

Tilsyn ved Klaus Nielsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Saga om Nor og hans Æt Med et Kvad til mit Fædreland den 28 Jan. 1809”

ved Stine Holst Petersen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Den politiske baggrund
- 3 Sammenhold og mådehold
- 4 Kristendom og Asatro
- 5 Dannebrogordenen
- 6 Kvædlinger 1815
- 7 Anvendt litteratur

1 Anledning

Den 28. januar 1809 fejrede Frederik 6. sin første fødselsdag på den danske trone. Efter 24 år som kronprinsregent for sin far, Christian 7., var han endelig blevet konge af navn den 13. marts 1808. “Saga om Nor og hans Æt” var et af mange traditionelle indslag, der fejrede kongen på fødselsdagen. Således var *Nyeste Skilderie fra Kjøbenhavn* den 28. januar 1809 ganske dedikeret Frederik 6.; tidsskriftet bragte foruden Grundtvigs tekst “Sang paa Dannerkongens Fødselsdag” af Christian Molbech, ligesom kongen blev hyldet rundt om i landet med lejlighedstaler og panegyrik. For Grundtvig har kongens fødselsdag været en udmærket anledning til ikke blot at fejre konge og fædreland, men også, om muligt, at gøre fødselaren opmærksom på sig selv og sit digtervirke.

2 Den politiske baggrund

Danmark-Norge blev i 1807 hvirvlet ind i krigene mellem de europæiske stormagter. Tabet af neutralitet og tiltrædelse af fastlandsspærringen (handelsembargoen mod englænderne) blev slutningen på de florissante år, hvor handel havde beriget staten og store dele af borgerskabet. Med tabet af den danske flåde efter det engelske bombardement af København 1807, var selv indenrigshandlen mellem Danmark og Norge svær at gennemføre. Det fik alvorlige følger i vinteren 1808-1809, hvor der udbrød hungersnød i dele af Norge, da høsten var slået fejl (Glenthøj 2012, s. 79).

Disse begivenheder gjorde det påtrængende at behandle et traditionelt tema for lejlighedsskriveri til kongen: forholdet mellem Danmark og Norge.

3 Sammenhold og mådehold

“Saga om Nor og hans Æt. Med et Kvad til mit Fædreland den 28 Jan. 1809” kan, som den fulde titel angiver, deles i en sagaefterligning og et kvad. Sagaformen med Nors indlagte tale (mål) i norrøn stil “Normal”, de to citater fra *Hávamál* og det stærkt arkaiserende sprog bidrager til erindringen af en fælles nordisk arv. Skjaldens eget kvad er i en mere moderne stil med enderim, men stadig i et arkaiserende sprog (for en litterær gennemgang, se Lundgreen-Nielsen 1980, s. 278-281). Fremstillingen af kæmpen Nor (Norden), som fordeler de nordiske lande mellem sine børn, synes inspireret af sagnet om fornjotteslægtens Thor, der lader sine to sønner Gor og Nore fordele Sverige, Danmark og Norge mellem sig. Grundtvig kendte formentlig sagnet fra historikeren Olof Dalin, hvis bog om Sveriges historie Grundtvig ejede i den tyske oversættelse *Geschichte des Reiches Schweden* (1756-1763).

Det dansk-norske tema bliver i sagaen udfoldet i en fortælling, hvor Nor, den gamle kæmpe, med sit forsyn til hjælp råder sine børn, Noreg, Gautur og Dana (Norge, Sverige og Danmark) til sammenhold og mådehold. Særlig opmærksomhed får Noreg og Dana, som han advarer mod fremtidig stridighed og opfordrer til at glædes over de nordiske varer og forkaste de udenlandske (luksus)varer. De faderlige formanende ord og beskrivelsen af udenlandske luksusvarer som årsag til samtidens forfald var helt i tråd med den asketiske tilgang til forbrugsvarer, der flittigt promoveredes af embedsstanden i årene efter Danmarks tiltrædelse af fastlandsspærringen. Se afsnittet [Tarvelighed](#) i indledningen til *Maskeradeballet 1808*.

Danmark-Norge var truet udefra af svenske styrker, men også nordmændenes eget ønske om øget selvstændighed voksede i årene frem mod 1814. “Saga om Nor og hans Æt” forholder sig direkte til denne samtidige indenlandske røre i det afsluttende kvad, hvor skjalden i et tidstypisk tableau står mellem de to lande og beder den stolte og faste Noreg om tålmodighed med sin bløde og let selvoptagne søster i syd. Omvendt beder han Dana at huske sin kampklædte broder i nord og vise sit slægtskab ved kampvillighed og kærlighed.

Som en genklang fra Norge kunne man i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* den 25. marts 1809 læse en norsk lejlighedssang på kongens fødselsdag. Den afsluttende strofe lyder: “Naar hine Baand, som sammenbinde / Saa mangen Stat, i Stormen brast, / Du i vor Kjerlighed skal finde / Nødankeret, som holder fast. / I Feide, *Frederik!* som i Fred, / Liid paa vor Kraft, vor Kjerlighed!” (“Sang, den 28de Januarii

1809, i det dramatiske Selskab i Bergen” 1809, sp. 768). Det var altså ikke kun syd for Skagerak, man fornemmede behovet for at bekræfte ubrydeligheden af det dansk-norske bånd.

4 Kristendom og Asatro

Synkretisme, dvs. religionsblanding, findes i flere af Grundtvigs tidligere værker, hvor kristendom og asatro forenes som forskellige udtryk for troen på en og samme gud (se [afsnittet Synkretisme i indledningen](#) til *Maskeradeballet 1808*). I “Saga om Nor og hans Æt” findes Grundtvigs synkretisme i kritikken af de første missionærer, der med katolicismen bragte en forskruet form af kristendommen til Norden. Kritikken er ikke rettet så meget mod kristendommens form, da den nåede Norden - den kunne jo næppe være anderledes - som mod forkastelsen af de gamle nordiske guder. Det kritisable er, at de første missionærer undlod at forklare, at den nye og gamle gud var en og samme, og lod nordboerne forkaste deres gamle guder og skikke. Asalæren som forvendt kristendom genfindes i skjaldens eget kvad i verselinjerne: “Navn og Form kan sig forvandle, / Men det Evige, som var / Førend Form og førend Navn, / Var, og er og vorder Kilden / Hvorfra Kraft og Kløgt udstrømmer, / Hvorhen Kraft og Kløgt henpeger, / Som en Straale til sin Sol” (sp. 507, se også Lundgreen-Nielsen 1980, s. 280).

5 Dannebrogordenen

Dannebrogordenen blev indstiftet i 1671 af Christian 5. Den var i sit udgangspunkt en orden, der skulle knytte den gamle adel tættere til kongen og derfor også for adelen alene. For at bringe historie og autencitet til ordenen blev den knyttet til Valdemar Sejr og slaget ved Lyndanise (1219). Således lod Christian 5. i ord blot ordenen genoprette.

I 1808, kort efter Frederik 6. var blevet konge, blev ordenen udvidet og inddelt i fire klasser. Således blev det muligt at hædre og motivere fremtrædende borgere uden adelstitel. For tillige at kunne motivere og belønne menigmand for at have “gavnet Fædrelandet”, blev Dannebrogsmændenes Hæderstegn indstiftet efterfølgende, og de første Dannebrogsmænd blev udnævnt på kongens fødselsdag, 29. januar 1809, ved en fest på Rosenborg Slot (Kaarsted 1993, s. 110). Hele Dannebrogordenens historie blev i forbindelse med dens udvidelse behandlet i artiklen “Om de Danske Ridderordener” i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* den 21. januar 1809, hvilket kan have inspireret Grundtvig til de sidste seks strofer af skjaldens kvad i “Saga om Nor og hans Æt”. Mens artiklen fremhæver, at ikke fødsel men “kun *Daad* bør *adle* Manden” (sp. 472), betoner Grundtvig ordenens kristne oprindelse. Han fremdrager det selvforskyldte tab af Dannebrog i slaget ved Hemmingsted i år 1500 (str. 5, sp. 508). Tabet i denne “syndige strid” udsonedes først ved briternes “syndige strid”: overfaldet på København 1807 (str. 6, sp. 509).

6 Kvædlinger 1815

“Saga om Nor og hans Æt” blev genoptrykt med enkelte kommentarer og et tillæg i

digtantologien *Kvædinger eller Smaakvad* i 1815. Grundtvig tager afstand fra sin beskrivelse af kristendommens komme med ordene "Skammeligt er det tilvisse at give Nordens Apostle Skyld for Ufreden, og det Hele er Sludder" (s. 111). Overordnet synes Grundtvig dog tilfreds med sagaen, omend ikke alt "ere aldeles i christelig Sandhed, indeholder den dog mangt et Ord, som hvis det var blevet lagt paa Hjerte, vilde sparet Nordens ægte Venner mangt et Suk og mangt et bedrøveligt Syn" (s. 122).

7 Anvendt litteratur

- Dalin, Olof (1756-1763) *Geschichte des Reiches Schweden* 1-3. Overs. Johan Benzelstierna og Johann Carl Dähnert. Greifswald.
- Glenthøj, Rasmus (2012) *Skilsmissen. Dansk og norsk identitet før og efter 1814*. Odense.
- Grundtvig, N.F.S. (1815) *Kvædinger eller Smaakvad*. København.
- Kaarsted, Tage (1993) "Et udvortes tegn på erkendt borgerværd. Ordensvæsnets udvidelse" i *Fra Korsridder til Ridderkors. Elefantordenens og Dannebrogordenens historie*, udg. Mogens Bencard og Tage Kaarsted, s. 103-177. Odense.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819* 1-2. København.
- Molbech, Christian (1809), "Sang paa Dannerkongens Fødselsdag den 28de Januar 1809" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, 28. januar, nr. 32, sp. 511-512. København.
- "Om de Danske Ridderordener" (1809) i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, 21. januar, nr. 30, sp. 465-473. København.
- "Sang, den 28de Januarii 1809, i det dramatiske Selskab i Bergen" (1809) i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, 25. marts, nr. 48, sp. 768. København.